

TREŚĆ TOMU DRUGIEGO

KSIEGA TRZECIA

ROZDZIAŁ I: RZECZPOSPOLITA POLSKA PO ROKU 1572

Elekcyjność a dziedziczność. Prymas a marszałek w. kor. Kandydatura moskiewska i austriacka. Pomysł elekcji viritim. Sejm konwokacyjny. Konfederacja warszawska. Pod wrażeniem Nocy św. Bartłomieja rodzą się artykuły henrycjańskie. Rola szlachty mazowieckiej na polu elekcyjnym. „Secesja“ do Grochowa i wybór Henryka. Król cudzoziemiec. Sejm ośrodkiem Rzeczypospolitej. Wzory starożytne i weneckie. Wolność, równość i braterstwo. Różne oceny ustroju.

ROZDZIAŁ II: KRÓL — FRANCUZ I KRÓL — MADJAR

Przysięga i koronacja Henryka, sejm koronacyjny 1574. Rokoszowe wrzenie. Król umyka do Francji. Zjazd stężycki. Kandydatura austriacka i moskiewska. Podwójna elekcja. Zjazd jędrzejowski. Charakterystyka króla Stefana i królowej Anny. Stosunek króla do duchowieństwa i różnowierców. Nowe trybunały.

ROZDZIAŁ III: WOJNY BATOREGO O WYBRZEŻA BAŁTYKU

Żywioł niemiecki w Prusach Królewskich. Bunt Gdańska. Zwycięstwo u stawu Lubieszowskiego. Walki pod Latarnią i pod Elblągiem. Nawigacja narewska. Hołd pruski 1578. Ordynacja dla Kozaków 1578 i 1582. Trzy wyprawy (połocka, wielkotucka i pskowska). Possewin i pokój jamo-zapolski. Organizacja Infant. Akademia Wileńska.

ROZDZIAŁ IV: WALKA ZE ZBOROWSKIMI I HABSBERGAMI

Kto większy: Batory czy Zamoyski? Trybunały. Sprawa Zborowskich. Ścięcie Samuela. Wielki plan Batorego. Śmierć króla Stefana. Sejm konwokacyjny. Kandydatura austriacka. Królewicz szwedzki a kwestja bałtycka. Elekcja podwójna. Zamoyski odpiera napaść arcyksięcia na Kraków. Koronacja Zygmunta III. Bitwa pod Byczyną. Ordynacja zamojska.

ROZDZIAŁ V: OD „INKWIZYCJI“ DO ROKOSZU ZEBRZYDOWSKIEGO

Charakterystyka Zygmunta III i jego dworu. Pokój będzińsko-bytomski. Sejm inkwizycyjny. Polityka wyznaniowa króla i Zamoyskiego. Unja brzeska 1596. Wyprawy Zamoyskiego na Wołoszczyznę. Bunt kozacki. Kircholm. Chytra polityka Hohenzollernów. Rokosz Zebrzydowskiego.

ROZDZIAŁ VI: KRÓLEWICZ — CAREM

Dymitr Samozwaniec i Maryna Mniszkówna. Stosunek króla, nuncjusza Rangoniego i Zamoyskiego do Samozwańca. Rewolucja w Moskwie 27 marca 1606. Wojna z carem Szujskim i oblężenie Smoleńska. Obóz Samozwańca się rozprasza. Bitwa pod Kłuszynem. Elekcja cara Władysława. Zajęcie Smoleńska. Załoga polska na Kremle i jej walki. Triumf na sejmie w Warszawie 1611. Nieudana wyprawa Zygmunta III na Moskwę 1612. Wyprawa Władysława królewicza-cara na Moskwę w r. 1617 i rola w niej Konaszewicza. Rozejm dywiliński. Działalność Teofanasa wśród duchowieństwa dyzunickiego.

ROZDZIAŁ VII: POLSKA W WIRZE WOJNY 30-LETNIEJ

Malkontenci w Polsce. Kwestja śląska. Pierwsza odsiecz Wiednia. Klęska pod Cecorą. Zwycięstwo pod Chocimem. Hohenzollernowie a Gustaw Adolf. Gustaw Adolf zdobywa Rygę. Wojna w Prusach Królewskich. Bitwy pod Oliwą, Czarinem i Trzcianą. Rozejm w Starym Targu.

ROZDZIAŁ VIII: PLANY MOCARSTWOWE WŁADYSŁAWA IV

Elekcja. Charakterystyka króla. Jerzy Ossoliński i jego poselstwo do Rzymu. Wojna moskiewska. Pokój z Moskwą i Turcją. Stosunek króla do Wazów szwedzkich. Plan małżeństwa z Elżbietą Palatynówną. Zbrojenia morskie. Rozejm w Sztumskiej Wsi 1635. Ślub z Cecylją Renatą. Zatarg z Gdańskiem o cła. Sprawa nunc. Filonardięgo. „Colloquium charitativum“. Ślub z Ludwiką Marją. Wielki plan. Kwestja kozacka i tatarska. Opozycja przeciw zamysłom królewskim. Bohdan Chmielnicki. Klęski pod Żółtymi Wodami i Korsuniem. Śmierć króla.

Str. ROZDZIAŁ IX: CZASY „POTOPU“ Str. 79

Chmielnicki wobec „czerni“. Elekcja Jana Kazimierza. Rola Pajzjusza w Kijowie. „Zbaraż“. Układ zborowski. Kostka Napierski. Bitwa pod Beresteczkiem. Klęska u Batohu. Polska przed najazdem szwedzkim. Sukcesy Karola Gustawa. Stefan Czarniecki. Powstanie ludu. Śluby lwowskie. Lisia polityka „wielkiego elektora“. Bitwa pod Warszawą. Prusy Królewskie osią walki. Wojna brandenburska. Najazd Rakoczego. Układ welawsko-bydgoski. Zwycięstwo kultury polskiej na Wschodzie. Unja hadziacka. Pokój oliwski. Rozejm andruszowski.

ROZDZIAŁ X: WALKA O NASTĘPSTWO TRONU 108

Zrzuńowanie kraju przez „potop“. Dążenia ku naprawie. Złe ujęcie sprawy reformy przez króla i królowę. Wypędzenie „arjan“. Myśl wprowadzenia na tron ks. d'Enghien. Lubomirski występuje przeciw planom królowej. Jego stosunek do elektora brandenburskiego. Konfederacje wojskowe i rozstrzelanie hetmana Gosiewskiego. Lubomirski wśród konfederatów we Lwowie. Wyrok sejmowy przeciw Lubomirskiemu. Wojna domowa. Śmierć królowej. Abdykacja króla. Zwycięstwo podhajeckie.

ROZDZIAŁ XI: UTRATA KAMIEŃCA I TRIUMF CHO-CIMSKI 120

Nastrój elekcji w roku 1669. Dlaczego wybrano Korybuta. Stosunek króla do Austrii. Porwanie Kalcksteina. Sobieski a Kozacy. Malkontenci żądają abdykacji króla. Upadek Kamieńca. Wyprawa Sobieskiego na czambuły tatarskie. Traktat buczacki. Konfederacje pod Gołębem i pod Szczepieszynem. Sejm pacyfikacyjny. Zwycięstwo pod Chocimem.

ROZDZIAŁ XII: KROLEWIEC CZY KAMIENIEC 126

Elekcja króla Jana III. Walki z Turkami 1674—1675. Koronacja. Król na rozdwoju. Układ w Jaworowie 1675. Traktat pod Zórawnem 1676. Sejm 1677. Konwencja szwedzko-polska w Gdańsku 1677. Zaciągi dla powstańców węgierskich. Sejm grodzieński 1678—1679. Plany reform ustroju Rzpltej. Sprawa małżeństwa Radziwiłłówny. Sejm 1681 zerwany.

ROZDZIAŁ XIII: ODSIECZ WIEDNIA 146

Charakterystyka króla i królowej. Powody sojuszu z cesarzem. Stronnictwo francuskie wrogie królowi. Sejm r. 1683. Przymierze zaczepno-odporne z Austrią. Coraz większy zapal społeczeństwa. Wyprawa i zwycięstwo. Rozdźwięk między zwycięzcami. Zyski i straty.

ROZDZIAŁ XIV: W PĘTACH ŚW. LIGI 159

Sprawa sukcesji tronu. Ocena wypraw wołoskich. Św. Liga. O. Vota. Pokój Grzymułtowskięgo. Spiski. Sejm 1688. Sprawa Ludwiki Karoliny Radziwiłłówny i sejm zerwany 1689. Ostatnia wyprawa Jana III. Marja Kazimiera u steru rządów. Śmierć króla.

ROZDZIAŁ XV: WIDMO ROZBIORU 169

Charakterystyka czasów saskich. Elekcja Augusta II. Jego pomysły rozbiórcze. Koronacja króla pruskiego. Piotr W. a problem bałtycki. Karol XII wkracza do Polski. Piotr W. wobec planów rozbioru. Konfederacja warszawska i sandomierska. Elekcja Leszczyńskiego. Pomysły rozbiórcze w Berlinie. Rzym wobec Sasa i Lasa. Koronacja króla Stanisława. Pokój w Altranstadt. Pierwsi sybiracy. „Bez dependencji“. Mazepa. Bitwa pod Połtawą. Pokój nad Prutem. Ponowne pomysły rozbiórcze Hohenzollerna. Konfederacja tarnogrodzka. Śmierć Karola XII.

ROZDZIAŁ XVI: Z ZA KULIS SPRAWY DYSYDENCKIEJ 190

Kolonizacja niemiecka a protestantyzm. August II w sprawie odbudowy zborów. Stanowisko biskupów. Konfederacja tarnogrodzka wobec dysydentów. O zagraniczną interwencję. Stanowisko króla pruskiego i cara. Układ poczdamski 1720.

ROZDZIAŁ XVII: OSTATNIE LATA AUGUSTA II: 195

Wojna północna zakończona zwycięstwem Rosji i Prus. Sprawa toruńska 1724. „Familja“ i stronnictwo „patryjotyczne“. Aljans trzech czarnych orłów. Śmierć Sasa.

ROZDZIAŁ XVIII: HASŁO NIEPODLEGŁOŚCI W LATACH 1733/36	198	Budowa nowego porządku a zbliżenie stronnictwa patrijotycznego i króla. Konjunktura zagraniczna a projekt zmiany ustroju. Administracja. Sprawy wyznaniowe. Kwestja miejska i kwestja żydowska. Zasady do poprawy rządu. Przymierze z Prusami. Pojedynek dyplomacji berlińskiej z wiedeńską. Pokojowa polityka Leopolda II. Sprawa Galicji. Układ w Reichenbachu. Rozkład przymierza polsko-pruskiego. Troska o dobre imię sejmu.	Str. Str.
ROZDZIAŁ XIX: CZASY AUGUSTA III	204	August III a carowa Anna. Brühl. Charakterystyka króla. Czartoryscy a Potoccy. Zmiany na tronach r. 1740 i 1741. Fryderyk II. Sejm r. 1744. Przewaga Niemczyzny w Polsce. Pomysły reform. Stanisław Konarski i jego znaczenie. Polska w czasie wojny siedmioletniej.	
ROZDZIAŁ XX: PRZEBUDOWA RZPLTEJ PRZEZ FAMILIĘ	216	Uwagi ogólne. Bezkrólewie. Familja a Rosja. Stanisław August Poniatowski a Katarzyna II. Czartoryscy wśród wojny domowej ujmują ster nawy państwowej. Konwokacja. Elekcja. Dalsze reformy na sejmie koronacyjnym. Rządy pod wężem konfederacji i inicjatywa królewska. Opozycja i intryka krajowa. Na rozdrożu. Repnin i różnowiercy. Przełom na sejmie roku 1766.	
ROZDZIAŁ XXI: RADOM I BAR	231	Bilans sejmu r. 1766. Repnin reżyserem akcji tak różnowierców, jak starszszlachetczyzny katolickiej. Jego rządy pod imieniem marszałka konfederacji radomskiej, Radziwiłła „Panie Kochanku”. Gra Stanisława Augusta. Agitacja na tle wyznaniowym i biskup Sołtyk. Sejm warszawski 1767—1768. Porwanie 3 senatorów i posła. Polityka króla a dzieło pełnomocnej delegacji sejmowej. Protest Wybickiego. Zamysły biskupa kamienieckiego. Wybuch konfederacji barskiej. Jej charakter u wstępu. Stanisław August na rozdrożu. Koliszczyzna. Dalsze dzieje konfederacji. Rola Adama Krasieńskiego. Zmieniona konjunktura polityczna. Tragedja bezrozumu i partyjnicstwa. Bezkrólewie ogłoszone. Gra dyplomatyczna. Zamach na króla. Zapowiedzi pierwszego rozbioru. Ostatnie boje konfederatów. Ich legenda.	
ROZDZIAŁ XXII: NA GRUZACH PIERWSZEGO ROZBIORU	255	Geneza rozbioru. Granice podziałowe. Prostracja społeczeństwa. Przedstawiciele trzech mocarstw. Akcja Stanisława Augusta. Opozycja przeciw zwołaniu i obeszłaniu sejmu. Powrót Sołtyka i koniec jego roli politycznej. Sejm Rejtana i Ponińskiego. Taktyka królewska. Delegacja dla traktatów podziałowych. Proces królobójców. Prawa kardynalne. Komisja Edukacji Narodowej. Złe i dobre gesty. Sprawa długów królewskich. Rada Nieustająca. Zamknięcie sejmu rozbiorowego.	
ROZDZIAŁ XXIII: U PROGU CZASÓW NOWYCH	267	W uszczuplonych granicach. Spuścizna doby saskiej: dwa pokolenia Ochockich. Nowy układ sił partyjnych. Walka z oligarchją możnowładczą. Stackelberg a Branicki. Sejm r. 1776. Słumienie opozycji. Taktyka króla na terenie sejmowym. Wzmocnienie rządu. Troska o wymiar sprawiedliwości i zwartość państwa. Ratyfikacja demarkacji podziałowych. Ograniczenie grabieży domowej. Troska o oświatę i wiara w przyszłość.	
ROZDZIAŁ XXIV: PANOWANIE POŻYCZANĄ MOCĄ	277	Okres 1776—1788. W cieniu gwarancji. Misja Stanisława Poniatowskiego. Organizowanie dyplomacji. Reformy wojskowe. Losy kodeksu Zamoyskiego. Stronnictwo królewskie. Przesilenia sejmowe na tle bieżących trudności. Sprawa Sołtyka i Dogrumowej. Zmieniony układ sił mocarstwowych i jego wpływ na sprawy wewnętrzne Polski. Reakcja uczuciowa a rozum stanu.	
ROZDZIAŁ XXV: PRELIMINARJA SEJMU „WIELKIEGO“	287	Historjografia a legenda sejmowa. Konjunktura zewnętrzna i w kraju. Potemkin. Zjazd w Kaniowie. Zabiegi króla o zjednanie opinii a objawy ukrytego wrzenia. Polityka mocarstw rozbiorowych w latach 1787—1788 a polityka Stanisława Augusta. Sukcesy Katarzyny II. Fryderyk Wilhelm II. Plany zamienne Herzberga. Niespodziewany obrót wypadków wojennych. Układ przymierzy. Konwencja dworów cesarskich w obronie Rzpltej. Reakcja ze strony Prus. Walka o opinię w Polsce. Hasła. Stronnictwa. Ludzie. Instrukcje sejmikowe.	
ROZDZIAŁ XXVI: SEJM W WALCE	295	W przededniu otwarcia. Nastrój stolicy. Posłowie z dwu pokoleń. Marszałkowie. Akt konfederacji. Program króla i program stronnictwa patrijotycznego w sformułowaniu Kołłątaja. Potęga opinii. Uchwała o armji stutysięcznej i zwrot przeciw Rosji a gra dyplomatyczna Prus. Moda opozycyjna i narodziny nacjonalizmu. Obawy trzeźwych. Wady parlamentaryzmu polskiego. Alarmy. Podejrzania przeciw partji hetmańskiej. Piękne gesty. Ofiara radziwiłłowska, przysięga nieprzekupstwa, sąd nad Ponińskim. Zadania sejmowe.	
ROZDZIAŁ XXVII: RZĄDY SEJMU CZTEROLETNIEGO	303	Tło działalności sejmu. Jego dyplomacja. Wojsko i podatki.	
ROZDZIAŁ XXVIII: USTAWA MAJOWA	315	Wzmocnienie tętna życia politycznego. Wpływ idei francuskich. Dyskusje konstytucyjne w ciągu roku 1790. Przedłużenie konfederacji i mandatów i nowe wybory. Plebiscyt w sprawie elekcji. Agitacja. Sejmiki. Nowi posłowie. Nowy regulamin. Gesty i prace. Prawo o sejmikach i prawo o miastach. Przygotowania do zamachu stanu. Układ stosunków zewnętrznych niepomysłny. Konjunktura krajowa i sejmowa. Dzień 3 maja 1791. Oponenti. Znaczenie konstytucji. Jej zasadnicze postanowienia i kwestja ich autorstwa. Ostatni rok sejmu. Rozbudowa konstytucji i utwierdzanie jej w opinji. Zaniedbanie przygotowań wojennych.	
ROZDZIAŁ XXIX: WOJNA W OBRONIE USTAWY MAJOWEJ	324	Sejmowa armja. Komenda. Książę Józef i Kościuszko. Komisja Wojskowa. Przygotowanie żołnierza. Stosunek sił. Odpowiedzialność dowództwa. Kampanja na Litwie i na Ukrainie. Odwrót. Boruszkowce. Ostróg. Zieleńce. Dubienka. Dorohusk. Podzwonne konstytucji.	
ROZDZIAŁ XXX: DRUGI POZBIÓR	357	Stanisław August a Targowica. Jej triumfy i zawody. Najazd pruski i układy w sprawie drugiego podziału Polski. Polityka emigracyjna w zwierciadle korespondencji Kołłątaja. Geneza myśli insurekcyjnej. Misja Kościuszki do Paryża. Pomysły J. H. Dąbrowskiego. Sprawa wojska. „Zjazd grodzieński”. Spisek krajowy. Emigracja na rozdrożu.	
ROZDZIAŁ XXXI: „FINIS POLONIAE“	341	Powszechność nastroju rewolucyjnego. Przesilenie w stosunkach polsko-rosyjskich. Prowokacje. Przyspieszenie insurekcji. Madaliński, jego brygada a reszta wojska. Stosunek sił pruskich i rosyjskich. Marsz Madalińskiego i jego następstwa. Kraków kolebką insurekcji. Dyktatura Kościuszki. Okres racławicki. Rewolucja w Warszawie i Wilnie. Manifest połaniecki. Szczekociny. Jakobini, pospólstwo a rząd. Oblężenie stolicy. Śmierć prymasa. Wyprawa do Wielkopolski. Utrata Litwy. Maciejowice. Podzwonne insurekcji. Rzeź Pragi. Kapitulacja radożycka. III rozbiór.	
KSIĘCA CZWARTA			
ROZDZIAŁ I: TŁO OGÓLNE KULTURY XVII I XVIII w.	371	Małowniczność epoki. Różnorodność typów. Wschód i Zachód. Stosunki z zagranicą. Bierność w stosunku do sąsiadów. Wewnętrzne ukształtowanie „demokracji szlacheckiej”. Miasto i wieś. Upadek ideologii rycerskiej. Zanik myśli społecznej i politycznej. Obniżenie się poziomu myślenia. Domowo-towarzystki charakter kultury. Niski lot twórcy pisarzy. Teatr. Upadek sztuki drukarskiej. Sztuczki konceptów. Architektura. Nauka i nauczanie. Zakony i klasztory. Kultura religijna. Zabawy. Sarmatyzm. Przejście do wieku oświecenia. Warszawa jako centrum kultury. Dźwignie się sztuki i kultury. Smak warstw oświeconych. Dążność do odbudowy kraju. Zbyt krucho podstawy racjonalizmu jako fundamentu państwowości.	
ROZDZIAŁ II: ARCHITEKTURA SCHYŁKU ODRODZENIA I ROZWÓJ BAROKU W POLSCE	389	Zmierch ideałów odrodzenia ze śmiercią ostatniego z Jagiellonów. Nowe pojęcia w sztuce za Stefana Batorego i Zygmunta III. Rozkład powolny form epoki odrodzenia. Budowniczość z północnych Włoch i włoskiej Szwajcarii. Początki baroku i kościoły jezuickie, bernardyńskie i inne. Budowle świeckie w stylu późnego renesansu i wczesnego baroku. Kościoły w stylu rozwiniętego baroku i ich typowe przykłady, pałace barokowe u schyłku XVII w.	
ROZDZIAŁ III: ARCHITEKTURA ROKOKA I ZWROT DO SZTUKI KLASYCZNEJ	405	Rokoko. Czasy saskie i przewaga wpływów niemieckich. Rozwój architektury świeckiej. Architektura kościelna. Kościoły drewniane XVII w. Czasy Stanisława Augusta, reakcja przeciw wybujałym formom baroku i rokoka — powrót do sztuki klasycznej.	
ROZDZIAŁ IV: RZEŻBA SCHYŁKU ODRODZENIA I W EPOCE BAROKU	412	Rzeźba schyłku XVI i XVII stulecia. Powolny rozkład form epoki odrodzenia i zbliżający się duch baroku. Napływ artystów z północnych Włoch i włoskiej Szwajcarii. Wpływ flamandzkiej rzeźby, Hieronim Canavesi i Herman van Hutten. Zespół włoskich i flamandzkich wpływów: Santi Gucci. Wkra-	

czanie włoskiego baroku: Bartłomiej Ridolfi, Jan Reitino, Andrzej i Antoni Castellowie. Niemieccy rzeźbiarze: Henryk Horst, Jan Pfister. Późniejsi włoscy rzeźbiarze. Wpływ Niemiec i Gdańska na rzeźbę w drugiej połowie XVII w.	Str.	nictwie. II. Barok jako forma arcyzmu epoki. III. Wpływy literatur obcych. Kwestja gatunków literackich.	Str.
ROZDZIAŁ V: RZEŻBA ROKOKA	425	ROZDZIAŁ XI: TRZY OKRESY LITERATURY BAROKOWEJ	488
Epoka saska i czasy Stanisława Augusta. Wpływy z Czech i Moraw. Baltazar Fontana. Patos i teatralność figur. Wpływy francuskie i włoskie w drugiej połowie XVIII w. Le Brun i inni rzeźbiarze Stanisława Augusta. Dążność do nadania sztuce polskiej narodowego charakteru.		Okres pierwszy do połowy XVII w. Birkowski, Sarbiewski, Szymon Zimorowicz, Bartłomiej Zimorowicz, Twardowski, Andrzej Morsztyn, Krzysztof Opaliński, Łukasz Opaliński, Starowolski. Okres drugi do końca XVII w. Potocki, Kochowski, Gawiński, Zbigniew Morsztyn, Chrościński, Fredro, Lubomirski, Pasek. Okres trzeci, czasy saskie. Drużbacka.	
ROZDZIAŁ VI: MALARSTWO SCHYŁKU XVI WIEKU	433	ROZDZIAŁ XII: KLASYCYZM EPOKI STANISŁAWOWSKIEJ: WALKA O NOWĄ KULTURĘ	496
Zamiłowanie do portretów. Mikołaj Koeber i jego dzieła. Malarstwo ścienne. Wpływ malarstwa włoskiego na malarzy cechowych i upadek cechowego malarstwa. Jan Ziarnko i rozwój rytownictwa.		Zwrot ku poprawie. Reformy polityczne, społeczne, ekonomiczne, oświatowe i szkolne. Kultura epoki stanisławowskiej. Idee oświecenia, przychodzące z Zachodu, i ich przejmowanie i modyfikacja w Polsce. Podniesienie się społeczeństwa na wyższy poziom duchowy.	
ROZDZIAŁ VII: MALARSTWO XVII WIEKU	436	ROZDZIAŁ XIII: KLASYCYZM EPOKI STANISŁAWOWSKIEJ: CHARAKTERYSTYKA	503
Wiek XVII: Wpływy weneckiego, flamandzkiego i francuskiego malarstwa za Zygmunta III. Zamiłowanie do dzieł obcych mistrzów i tworzenie galerii obrazów. Dollabella i jego dzieła. Zamiłowanie do malowania współczesnych historycznych zdarzeń. Malarze Polacy. Wzrost wpływów niderlandzkich za czasów Władysława IV. Dankerts de Ry. Miejscowi malarze ze szkoły niderlandzkiej: Daniel Frecherus i Krzysztof Tretkowski. Wpływy niemieckie. Rytownicy: Falck, Hondius i Maciej Morawa. Franciszek Lekszycki i malarstwo bernardyńskie. Wpływ Włoch u schyłku XVII w. Del Bene i inni zagraniczni malarze pod wpływem włoskim u nas pracujący. Wpływ malarstwa francuskiego za Jana III. Aleksander Tretko. Jerzy Eleuter Siemiginowski. Usiłowania Jana III koło stworzenia sztuki polskiej.		Różnice w stosunku do literatury saskiej. Klasycyzm francuski jako wzór dla nowej literatury polskiej. Właściwości klasycznego piśmiennictwa, wypływające z racjonalizmu. Modyfikacje na gruncie polskim, spowodowane warunkami życia polskiego.	
ROZDZIAŁ VIII: MALARSTWO XVIII WIEKU	446	ROZDZIAŁ XIV: KLASYCYZM EPOKI STANISŁAWOWSKIEJ: EWOLUCJA, AUTOROWIE, DZIEŁA	509
Czasy saskie. Wpływy niderlandzkie. Lubienieccy. Nadworni sascy malarze. Ludwik de Silvestre. Wpływy włoskie. Czecho-wicz i Konicz. Minjatury. Czasy Stanisława Augusta. Wpływy francuskie i włoskie. Bernardo Bellotto. Bacciarelli, J. C. Lampi, Grassi, Vigée Lebrun, Per Krafft, Marteau, Kamsetzer, Lesseur, Kucharski. Norblin i jego znaczenie dla rozwoju rdzennie polskiej sztuki. Wojniakowski i Smuglewicz. Aleksander Orłowski, jako pośrednik między malarstwem XVIII wieku a świetnością tego malarstwa w XIX stuleciu.		Konarski jako inicjator nowych pojęć literackich. Bohomolec i inni dramaturgowie. Poezja konfederacka. Naruszewicz. Krasicki. Trembecki, Węgierski. Teatr: Czartoryski, Zabłocki, Niemcewicz, Bogusławski. Nowe prądy: Karpiński, Książnin. Proza beletrystyczna, naukowa, polityczna. Szaszczyk, Kołłątaj. Zamknięcie literatury epoki stanisławowskiej.	
ROZDZIAŁ IX: LITERATURA ZA PANOWANIA STEFANA BATOREGO I ZYGMUNTA III	461	ROZDZIAŁ XV: MUZYKA POLSKA OD ROKU 1572 DO ROKU 1795	529
Powolne zmiany w życiu polskim. Odbicie ich w literaturze za czasów Stefana Batorego i Zygmunta III. Poezja: Szarzyński, Klonowicz, Zbylitowski, Miaskowski, Grochowski, Szymonowicz. Proza. Literatura polityczna. Historjografia: Bielski Joachim, Strykowski, Sarnicki, Paprocki, Orzelski, Heidenstein. Literatura polityczno-religijna. Wymowa polityczna. Kaznodziejstwo: Sokołowski, Powodowski, Skarga. Ogólne uwagi o literaturze renesansowej.		Twórczość Marcina Leopolity. Tomasz Szadek. Marcin War-tecki. Psalterz Mikołaja Gomółki. Lutniści polscy: Wojciech Długoraj i Jakób Polak. Tańce i pieśni. Hymn rokoszan. Andrzej Staniczewski. Mikołaj Zieleński i jego Offertoria i Komunje na cały rok kościelny. Kompozycje instrumentalne Adama Jarzębskiego z roku 1627. Marcin Mielczewski. Kapela królewska w Warszawie. Bartłomiej Pękiel, twórca pierwszej w Polsce kantaty religijnej. Początki opery. Jacek Różycki. S. S. Szarzyński. G. G. Gorczycki. Mniejsze talenty w wieku XVII i XVIII. Opery z polskim tekstem. Maciej Kamiński i ks. Bohomolec. Maciej Radziwiłł i Dawid Holland. Wojciech Bogusławski i Jan Stefani.	
ROZDZIAŁ X: BAROK	475	ROZDZIAŁ XVI: ZAKOŃCZENIE	555
Ogólna charakterystyka literatury XVII i pierwszej połowy XVIII wieku. I. Właściwości literatury, będące wynikiem warunków życia politycznego, społecznego, religijnego, ekonomicznego. Kultura polska tej epoki; odbicie jej w piśmien-		Zadania Polski a jej ustrój w dobie wolnej elekcji. Niedostatek rozumu politycznego i bierność. Rozdzwitek między tronem a narodem. Stopnie upadku. Słabość jako system. Drogi naprawy.	
		Skorowidz nazwisk	559
		Skorowidz nazw geograficznych	569
		Skorowidz rzeczowy	574
		Skorowidz ilustracyj	587